

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

УДК 378.147:355.23

Андрій Балендр, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри англійської мови
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті автором охарактеризовано профілі компетентностей галузевої рамки кваліфікацій (ГРК) для підготовки прикордонників країн Європейського Союзу. Профілі компетентностей та їх дескриптори, об'єднані у загальний для ГРК формат, а саме – знання, уміння і компетентності. Особливу увагу приділено висвітленню таких циклів підготовки (сфер професійної діяльності) прикордонників як: загальна прикордонна підготовка; прикордонний контроль; транскордонні розслідування та розвідка; здійснення нагляду, управління, лідерство. Автором було проведено аналіз можливості використання цього досвіду з метою його впровадження в систему професійної підготовки персоналу прикордонного відомства України.

Ключові слова: підготовка прикордонників, профілі компетентностей, галузева рамка кваліфікацій, рівні кваліфікацій, країни Європейського Союзу.

Табл. 1. Літ. 8.

Андрей Балендр, кандидат педагогических наук, доцент, кафедры английского языка
Национальной академии
Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФИЛЕЙ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОТРАСЛЕВОЙ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ ДЛЯ ПОДГОТОВКИ ПОГРАНИЧНИКОВ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье автором охарактеризованы профили компетенций отраслевой рамки квалификации (ОРК) для подготовки пограничников стран Европейского Союза. Профили компетенций и их дескрипторы, объединенные в общий для ОРК формат, а именно – знания, умения и компетентности. Особое внимание уделено освещению таких циклов подготовки (сфер профессиональной деятельности) пограничников как: общая пограничная подготовка; пограничный контроль; трансграничные расследования и разведка; осуществление надзора, управления, лидерство. Автором был проведен анализ возможности использования этого опыта с целью его внедрения в систему профессиональной подготовки персонала пограничного ведомства Украины.

Ключевые слова: подготовка пограничников, профили компетентностей, отраслевая рамка кваліфікацій, уровни кваліфікацій, страны Европейского Союза.

Andriy Balender, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the English Department
National Bohdan Khmelnytskyi Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

THE CHARACTERISTICS OF PROFILES OF COMPETENCE OF THE SECTORAL FRAMEWORK OF QUALIFICATIONS FOR THE TRAINING OF STATES BORDER GUARDS OF EUROPEAN UNION

The article reveals the characteristics of the Sectoral Qualifications Framework (SQF) competency profiles for the European Union (EU) Member States border guards training. Competence profiles of this framework are presented as knowledge, skills and competences. These competence profiles were created by the member-states of EU and describe the specifically of border guard sphere. The abovementioned profiles were elaborated by the EU border protection agency FRONTEX and include 5 major border guard activity spheres, such as: Generic Border Guard Training; Border Control; Cross Border Investigations and Intelligence; Supervising, Management, Leadership. Using of these competence profiles should facilitate mobility, employability, border guard students and instructors exchange programmes for the border guard organizations from different countries, with the goal of providing common EU approaches to the organization of border security and introduction of common border guard standards across the EU. The author analyzes the experience of the leading EU border guard organisations with the purpose of introducing it into the training system of the State Border Guard Service of Ukraine. The author indicates that the system of training of the personnel of the State Border Guard Service of Ukraine requires such an experience for development and review of Ukrainian border guard professional standards and qualifications and that presupposes the further study of the border guard's training system of the EU countries. Using of the border guard competence profiles together with cross reference tables

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

from the SQF presents an accurate and transparent tool for the border guard professional courses development in line with the Bologna and Copenhagen principles and in such way approximate the level of the training system of Ukrainian border guard service professional to the level of border guard agencies of leading European countries.

Keywords: training of border guards, competence profiles, Sectoral Qualifications Framework, the qualification levels, European Union countries.

Постановка проблеми. Сьогодні європейська інтеграція України зумовлює зміни в багатьох сферах діяльності, це стосується і підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (ДПСУ). Одним з основних аспектів апроксимації українського прикордонного відомства до стандартів країн Європейського Союзу (ЄС) є впровадження компетентнісного підходу. Професійні компетентності європейських прикордонників сформульовані у вигляді знань, умінь та компетентностей, вони сприяють ефективному виконанню службових обов'язків за посадою у сучасних умовах ускладнення соціально-політичної обстановки та посилення міграційних процесів на зовнішніх кордонах ЄС.

Професійна компетентність сучасного прикордонника надає йому можливість професійно грамотно, самовіддано і рішуче діяти в будь-яких умовах професійної діяльності. Чим краще майбутній прикордонник підготовлений до виконання професійних завдань, тим меншого розумового та психологічного напруження він зазнає в нових умовах професійної діяльності і тим швидше він адаптується до них [1].

Тому вивчення досвіду підготовки прикордонників країн ЄС за Галузевою рамкою кваліфікацій (ГРК) до складу якої окремим документом входять профілі компетентностей європейських прикордонників є одним з найважливіших завдань на сучасному етапі розвитку системи професійної підготовки персоналу ДПСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки прикордонників досліджує широке коло науковців, серед яких: І. Блощинський, Л. Романишина, О. Торічний. Розвиток професійно-важливих рис та якостей особистості офіцерів досліджували: О. Барабанщикова, В. Балашов, Б. Олексієнко. Компетентнісний підхід в освіті досліджували: Л. Ващенко, І. Зимня, О. Пометун, А. Хуторський. Формування професійної компетентності офіцерів займались О. Євсюков, М. Нещадим, В. Ягупов. Проте, на сьогодні практично не існує ґрунтовних досліджень у сфері розробки та впровадження профілів компетентностей прикордонників країн ЄС.

Мета статті – охарактеризувати профілі

компетентностей галузевої рамки кваліфікацій у системі підготовки прикордонників країн ЄС та вивчення питання впровадження цього досвіду в ДПСУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новим концептуальним орієнтиром сучасної освіти став компетентнісно орієнтований підхід. Саме такий принцип, що реалізується в сучасній освіті, забезпечує поступову переорієнтацію освітньої системи з надання знань та формування умінь і навичок до формування компетентних людей, здатних застосовувати набутий досвід в умовах, що швидко змінюються, спроможних займатися постійною самоосвітою впродовж усього життя [2]

Компетентність трактується як здатність особистості успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних знань, умінь і практичних навичок, ставлень і цінностей, поведінкових компонентів, усього того, що може мобілізувати особистість до активної дії [3].

Науковці розглядають поняття “компетентність” по-різному. Одні пояснюють її як володіння знаннями, можливість висловлюватись про щось авторитетно, або компетентно. Інші автори [4; 5; 6] розглядають компетентність як рівень досягнення окремих компетенцій, тобто ключових аспектів, щодо яких фахівець володіє необхідними знаннями і досвідом. Науковець Г. Білянін трактує компетентність як комплексну характеристику особистості, що виявляється в конкретній діяльності та охоплює знання, вміння, навички й досвід з урахуванням здібностей, мотивації та особистісних особливостей. Сукупність цих характеристик, необхідних для роботи на конкретній посаді (у групі посад), називають профілем компетентності [2].

Професійна компетентність офіцера-прикордонника на сьогодні визначається як якісна характеристика ступеня оволодіння офіцером-прикордонником своєю професійною діяльністю, що передбачає усвідомлення своїх прагнень до даної діяльності, уявлень про свою соціальну роль, оцінку своїх особистісних рис та якостей як майбутнього фахівця-прикордонника, співвіднесення результатів цієї оцінки з об'єктивними вимогами до цієї діяльності,

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

регулювання на цій основі свого професійного становлення, зростання, самовдосконалення [3].

Сутність компетенції визначається здатністю посадової особи здійснювати певний вид професійної діяльності шляхом застосування наявних знань, умінь та навичок, розуміння визначених завдань, використовуючи комунікацію, автономність та усвідомлюючи особисту відповідальність. Під профілями компетенції прикордонника розуміється комплексна характеристика посади, якою визначається зміст повноважень за посадою, перелік необхідних для їх реалізації спеціальних знань, умінь, навичок і комунікації, ступінь автономності та відповідальності [6].

Профілі професійних компетентностей прикордонників є частиною ГРК у сфері підготовки прикордонників ЄС. Даний рамковий документ був розроблена за ініціативою Агенції FRONTEX (Європейська агенція прикордонної та берегової охорони). ГРК складається з декількох окремих документів, які повинні сприяти її впровадженню країнами-членами на національному рівні і зорієнтувати їх в питаннях розробки програм підготовки на основі даних кваліфікацій. Розроблений продукт включає: ГРК, представлену в двох різних форматах (ГРК за професійними ознаками; ГРК за освітніми (академічними) ознаками); профілі компетентностей; таблиці відповідностей; довідник з інтеграції фундаментальних прав у підготовку прикордонників [7].

Професійні профілі компетентностей є результатом великомасштабного проекту з “картографування професій”, який було покладено в основу ініціативи щодо створення ГРК та формулювання результатів навчання. Вони дозволяють визначати та описувати професію та завдання прикордонника на всіх рівнях та у всіх сферах прикордонної діяльності. Перелік профілів компетентностей (рамки компетентностей) є окремим документом, і разом з тим, складовою частиною документації ГРК для підготовки прикордонників країн ЄС.

Профілі професійних компетентностей прикордонників ЄС, як зазначено у ГРК – це європейські професійні стандарти для представників відомств у сферу відповідальності яких входить виконання обов’язків з охорони кордонів країн ЄС. Ці профілі були визнані всіма країнами ЄС як актуальні та дотичні сфері охорони кордонів незалежно від особливостей організації національних прикордонних систем та структур. Однією з основних цілей навчання в цій сфері є отримання знань, навичок та вмінь

або “професійної компетентності” для ефективного виконання завдань з охорони кордонів. Тому результати навчання вказані в ГРК повинні відповідати професійним прикордонним компетентностям.

Одним з основних завдань під час розробки ГРК, було формування переліку професійних компетентностей прикордонників країн ЄС у вигляді знань, умінь та компетентностей. Особлива увага зверталась на питання включення завдань прикордонної сфери діяльності кожної країни ЄС, щоб забезпечити всебічність результатів навчання [8].

Профілі компетентностей для прикордонників ЄС повинні утворювати повну картину прикордонної сфери діяльності, визначаючи необхідні для цього знання, уміння та компетентності. Профілі компетентностей повинні бути всебічними та відображувати особливості кожного відомства, але в той самий час вони не повинні вказувати які компетентності повинні мати те чи інше відомство чи організація, які опікуються охороною кордону.

Профілі компетентностей прикордонників країн ЄС відповідають професійним стандартам прикордонників на всіх рівнях, їх було перевірено і підтверджено прикордонними відомствами країн ЄС (від органів управління якістю до оперативних, кадрових та організаційних структур).

Будь-яка діяльність з розробки курсів підготовки повинна починатися з визначення обсягів професійних компетентностей, які будуть розглядатися під час навчання, щоб на їх основі сформулювати результати навчання для забезпечення зв’язку між навчанням і професійними стандартами і забезпечення актуальності програм підготовки.

Для зручності порівняння профілі компетентностей представлені в тому ж форматі і в тих самих рубриках, що й ГРК. Профілі компетентностей написані “професійною” мовою та не відповідають вимогам до структури результатів навчання (вони не обов’язково мають оцінюватися).

Дані профілі компетентностей використовуються в прикордонних відомствах країн ЄС для визначення професійних компетентностей, якими особа оволодіває в результаті навчального процесу. Вони є більш конкретними ніж результати навчання і можуть також бути використані для сприяння розвитку та перегляду професійних стандартів.

З метою забезпечення відповідності рівнів кваліфікацій ГРК має бути за структурою

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

максимально наближена до ЄРК. Отже, профілі компетентностей ГРК представлені у вигляді блоків таблиці, поділеної за кваліфікаційними рівнями, де рядки – це цикли підготовки прикордонників (сфери професійної діяльності), а стовпці – дескриптори компетентностей, об'єднані у “знання”, “уміння”, “компетентності” (табл. 1).

передбачуваному прикордонному контексті; вирішувати окремі проблеми; надавати допомогу та підтримку особам під час перетину кордону, надавати поради та інформацію за потреби, орієнтуючись на стандарти якості служби; слідувати визначеним процедурам ведення чітких та вчасних записів та написання звітів; слідувати протоколам розповсюдження інформації,

Таблиця 1.

Профілі компетентностей Галузевої рамки кваліфікацій для підготовки прикордонників країн ЄС

РІВЕНЬ 4 - 7		
ПРОФІЛІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ		
ЗНАННЯ	УМІННЯ	КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЦИКЛИ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ (СФЕРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)		
ЗАГАЛЬНА ПРИКОРДОННА ПІДГОТОВКА		
ПРИКОРДОННИЙ КОНТРОЛЬ		
ТРАНСКОРДОННІ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА РОЗВІДКА		
ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДУ, УПРАВЛІННЯ, ЛІДЕРСТВО		

ГРК для прикордонної сфери містить профілі компетентностей за рівнями кваліфікації та циклами підготовки, а саме: Загальна прикордонна підготовка; Прикордонний контроль; Транскордонні розслідування та розвідка; Здійснення нагляду, управління, лідерство, які, в свою чергу, поділено на знання, уміння та компетентності.

Базовим або початковим кваліфікаційним рівнем ГРК є четвертий, і відповідно до нього були розроблені профілі професійних компетентностей. На прикладі цього рівня ми й розглянемо дані профілі професійних компетентностей для прикордонників країн ЄС.

Отже, у циклі підготовки “Загальна прикордонна підготовка”, розділі “знання” вказано, що прикордонники повинні *знати* і *розуміти*: обмежене коло національних, європейських та міжнародних законів, принципів, правил та процедур; окремі етичні поняття, цінності та професійні стандарти; визначене коло процесів, правил та процедур взаємодії із співпрацюючими відомствами та іншими організаціями; окремі культурні традиції та звички представників інших країн; визначені системи обробки даних та інформаційні системи, а також порядок внесення відомостей та роботу з базами даних.

Відповідно до розділу “уміння” прикордонники повинні *вміти*: підтримувати і застосовувати визначене коло національних, європейських та міжнародних законів, правил та процедур; ефективно спілкуватись з особами та групами в

підтримуючи стандарти конфіденційності; демонструвати “прийоми особистої безпеки та використання сили” відповідно до фундаментальних прав; проводити необхідні пошуково-рятувальні процедури у прикордонному контексті, у відповідності до національного законодавства; демонструвати повагу до представників інших культур використовуючи визначене коло навичок міжкультурного спілкування; застосовувати положення визначених договірних документів з партнерами та відомствами у питаннях оперативної діяльності; ефективно спілкуватись іншими мовами відповідно до національного законодавства та 4 кваліфікаційного рівня ГРК; спілкуватись мовою відповідно до вікових, статевих та культурних особливостей; робити посилання на визначені правила і процедури стосовно рішень та дій, доповідати за необхідністю.

У розділі “компетентності” вказано, що прикордонники повинні оволодіти такими *компетентностями*: діяти самостійно у межах визначених для індивідуальної діяльності; діяти в межах організаційних положень, професійних стандартів та кодексу поведінки; сприяти законному руху осіб через кордон; демонструвати відповідний рівень самостійності та розуміння щодо застосування національних, європейських та міжнародних законів, курсу, правил та процедур; діяти як член встановлених структур на національному рівні; нести відповідальність за особистий стан здоров'я та підвищити стійкість щодо всіх аспектів прикордонної діяльності;

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

використовувати можливості для навчання та розвитку; відповідально ставитись до виконання обов'язків, дотримуючись заходів безпеки.

Відповідно до циклу підготовки “Прикордонний контроль” прикордонники повинні *знати*: визначене коло документації щодо діяльності з перетину кордону; захисні ознаки документів на право перетину кордону; окремі регламентуючі та законодавчі положення стосовно процесів та процедур надання притулку, повернення, репатріації, видворення та затримання; методи, тактику та способи дій здійснення патрулювання та охорони кордону; порядок використання систем та технічних засобів охорони кордону; ділянки кордону та їх географічні особливості.

Прикордонники повинні *уміти*: запобігати та виявляти діяльність з незаконного перетину кордону застосовуючи визначені процедури та дії; забезпечувати охорону будь-яких ділянок кордону застосовуючи визначені методи, тактику та способи дій відповідно до вимог національного законодавства; патрулювати кордон відповідно до вказівок з метою максимального посилення заходів попередження незаконної діяльності з перетину кордону включаючи діяльність з нелегального перетину кордону та транскордонну злочинність; збирати інформацію за допомогою відкритих та закритих дій через офіційні канали; застосовувати технологію та обладнання охорони кордону; застосовувати визначені когнітивні та практичні навички прикордонного контролю відповідно до Кодексу про Шенгенські кордони та/або необхідні положення національного законодавства; проводити прикордонні співбесіди у звичайних ситуаціях; застосовувати визначене коло технологій і обладнання прикордонного контролю та інтерпретувати результати; систематично проводити обшуки осіб, транспортних засобів та предметів, які знаходяться у власності осіб відповідно до вимог законодавства, із повагою до фундаментальних прав осіб; перевіряти та оцінювати дійсність документів на право перетину кордону та за потреби передавати справи компетентним органам; застосовувати встановлену методику профілювання; виявляти ризики та загрози безпеці та здоров'ю самого себе та інших і слідувати відповідним процедурам; управляти та вирішувати передбачувані конфліктні ситуації згідно з відповідними законами, правилами та процедурами; виявляти непридатність для допуску, проживання або подорожування в межах ЄС; керуватись положеннями про повернення, видворення, надання притулку та репатріації

відповідно до фундаментальних прав; демонструвати ситуативну обізнаність в оперативному контексті охорони кордону; з повагою ставитись до стосунків з місцевим населенням.

Розглядаючи наступний цикл підготовки “Транскордонні розслідування та розвідка”, переконуємось, що прикордонники повинні оволодіти *знаннями* та *розуміти* визначені законодавчі положення та правила виконання адміністративних процедур, кримінальних розслідувань та судового переслідування. Також прикордонники повинні *вміти*: слідувати правилам виконання слідчих дій та процедур щодо можливих порушень за допомогою збирання та співставлення необхідної інформації та доказів; проводити співбесіди з метою встановлення правди щодо подій використовуючи визначене коло стратегій та технік проведення співбесід відповідно до фундаментальних прав; застосовувати визначені способи збереження доказів; надавати звіти про проведені слідчі дії відповідно до національної практики та вказівних документів; виконувати процедури затримання відповідно до фундаментальних прав; брати участь у розслідуваннях у співпраці та взаємодії з іншими відомствами; надавати докази у суді або під час адміністративних заслуховувань/процесів; збирати інформацію як можливі розвіддані з метою сприяння попередженню та виявленню транскордонної злочинної діяльності та адміністративних порушень.

У циклі підготовки “Здійснення нагляду, управління, лідерство” вказано, що прикордонники повинні *знати* та *розуміти* принципи особистісного зростання, розвитку та неперервної освіти; *вміти*: ефективно працювати у групах та командах, визначаючи командні ролі та обов'язки; здійснювати нагляд за іншими під час виконання щоденних обов'язків; оволодіти *компетентностями* з питань виявлення та вчасного інформування у випадках поганого виконання обов'язків у підрозділі.

Таким чином, висвітлені профілі професійних компетентностей для прикордонників країн ЄС на прикладі четвертого, базового для прикордонної підготовки, кваліфікаційного рівня, є значним досягненням у напрямку уніфікації прикордонної освіти серед усіх країн ЄС.

Висновки. У статті охарактеризовано профілі компетентностей та їх дескриптори, об'єднані у загальний для ГРК формат, а саме – знання, уміння і компетентності. Особливу увагу приділено висвітленню таких циклів підготовки (сфер професійної діяльності) прикордонників як:

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФІЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГАЛУЗЕВОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

загальна прикордонна підготовка; прикордонний контроль; транскордонні розслідування та розвідка; здійснення нагляду, управління, лідерство. Впровадження розроблених провідними фахівцями прикордонних відомств країн ЄС та за участі Агенції FRONTEX профілів професійних компетентностей відповідно до стандартів ГРК для підготовки прикордонників країн ЄС сприятиме гармонізації системи підготовки фахівців з охорони кордонів різних країн, а особливо – України, та забезпечуватиме відповідність системи професійної підготовки ДПСУ сучасним вимогам. Це надасть можливість створювати навчальні курси прикордонного спрямування за стандартами провідних країн Європи та апроксимувати рівень підготовки українських прикордонників до рівня провідних країн ЄС.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо дослідження методики розробки курсів прикордонного спрямування відповідно до ГРК для підготовки прикордонників країн ЄС, з метою її подальшого впровадження в систему підготовки персоналу ДПСУ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук О. Професійна компетентність як невід'ємна складова готовності майбутнього офіцера-прикордонника до професійної діяльності / О. Андрощук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2012. – № 5. – С. 20–24.

2. Білян Г.І. Профілі професійної компетентності управлінського персоналу закладів освіти [Електронний ресурс] // https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=523.

3. Богданюк О.Д. Професійна компетентність майбутніх офіцерів-прикордонників – основа якісної підготовки до службової діяльності [Електронний ресурс] / О. Богданюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 29. – С. 27–29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuiped_2013_29_9.

4. Торічний О. Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання: [моногр.] / О. Торічний. – Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2012. – 376 с.

5. Блощинський І. Критерії та показники компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників під час

фахової підготовки з використанням технологій дистанційного навчання / Ігор Блощинський // Молодь і ринок: щомісячн. наук.-пед. журн. – Дрогобич, 2015. – № 7 (126). – С. 77–82.

6. Іщенко Д. Методика оцінювання професійних компетенцій офіцерів відділів прикордонної служби під час навчання загальної військово-спеціальної дисципліни / Д. Іщенко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький: вид-во НАДПСУ, 2015. – № 2. – С. 85–88.

7. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding (volume 2), FRONTEX, Warsaw, Rondo ONZ 1, 2013. – 173 p.

8. The Frontex Annual Training Conference 2015 Sectoral Qualifications Network and educational standards, FRONTEX, Plac Europejski, Warsaw, Poland, 2016. – 116 p.

REFERENCES

1. Androshchuk, O. (2012). *Profesiina kompetentnist yak nevidiemna skladova hotovnosti maibutnoho ofitsera-trykordonnyka do profesiinoi diialnosti* [Professional competence as an integral part of the future border-guard officer readiness for the professional activity]. Khmelnytskyi: Herald of the Border Guard Academy of Ukraine, NADPSU Publ., pp.20–25. [in Ukrainian].

2. Bilianin, H.I. Profili profesiinoi kompetentnosti upravlinskoho personalu zakladiv osvity [Professional competence profiles of the management personnel at the educational establishments]. [Electronic resource]. Available at https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=523. [in Ukrainian].

3. Bohdaniuk, O.D. (2013). *Profesiina kompetentnist maibutnikh ofitseriv- trykordonnykiv – osnova yakisnoi pidhotovky do sluzhbovoi diialnosti* [Professional competence of the future border-guard officers as a foundation of high quality training to service activity]. [Electronic resource]. Available at http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuiped_2013_29_9. Vol. 29, pp. 27–29. [in Ukrainian].

4. Torichnyi, O. (2012). *Teoriia i praktyka formuvannia viiskovo-spetsialnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv u protsesi navchannia* [Theory and practice of military-special competence formation of the future border-guard officers in the process of education]. Khmelnytskyi: Herald of the Border Guard Academy of Ukraine, NADPSU Publ., p.376. [in Ukrainian].

5. Bloshchynskiy, I. (2015). *Kryterii ta pokaznyky komponentiv profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv pid chas fakhovoi pidhotovky z vykorystanniam tekhnolohii*

**РОЗВИВАЛЬНИЙ АСПЕКТ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПІДГОТОВЦІ РУКИ
ДО ПИСЬМА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

dystantsiinoho navchannia [Criteria and indicators of professional competence components of future border-guard officers while training in specialty using distance learning technologies]. Youth and market. Monthly scientific-pedagogical journal. Drohobych, no.7 (126), pp.77–82. [in Ukrainian].

6. Ishchenko, D. (2015). *Metodyka otsiniuvannia profesiynykh kompetentsii ofitseriv viddiliv prykordonnoi sluzhby pid chas navchannia zahalnoviiskovykh ta viiskovo-spetsialnykh dystsyplin* [Methodology of professional competence

assessment of the border guard divisions officers while studying general military and military-special subjects]. Khmelnytskyi: Herald of the Border Guard Academy of Ukraine, NADPSU Publ., pp.85–88. [in Ukrainian].

7. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding (volume 2), FRONTEx, Warsaw, Rondo ONZ 1, 2013, 173 p. [in English].

8. The Frontex Annual Training Conference 2015 Sectoral Qualifications Network and educational standards, FRONTEx, Plac Europejski, Warsaw, Poland, 2016, 116 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.07.2017

УДК 373.016:81 – 028.31

Галина Ватаманюк, кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та методик дошкільної освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

**РОЗВИВАЛЬНИЙ АСПЕКТ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПІДГОТОВЦІ РУКИ
ДО ПИСЬМА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті висвітлено особливості підготовки руки до письма дітей дошкільного і молодшого шкільного віку; розкрито сутність понять “письмо”, “підготовка руки дитини до письма”, “міжпредметні зв'язки”. Окреслено зміст підготовчої роботи у вікових групах дошкільного закладу та початковій школі, виявлено ефективні умови розвитку каліграфічних навичок (санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, педагогічні). Висвітлено розвивальний потенціал окремих дисциплін (творча праця, образотворче мистецтво, музика, математика, читання) у навчанні дітей письма.

Ключові слова: дошкільники, молодші школярі, письмо, підготовка руки дитини до письма, каліграфічні навички, міжпредметні зв'язки, умови, педагог, особливості.

Літ. 7.

Галина Ватаманюк, кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры теории и методик дошкольного образования
Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко

**РАЗВИВАЮЩИЙ АСПЕКТ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ В ПОДГОТОВКЕ РУКИ
К ПИСЬМУ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО И МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА**

В статье освещены особенности подготовки руки к письму детей дошкольного и младшего школьного возраста; раскрыта сущность понятий “письмо”, “подготовка руки ребенка к письму”, “межпредметные связи”. Определены содержание подготовительной работы в возрастных группах дошкольного учреждения и начальной школе, выявлены эффективные условия развития каллиграфических навыков (санитарно-гигиенические, психофизиологические, педагогические). Освещено развивающий потенциал отдельных дисциплин (творческий труд, изобразительное искусство, музыка, математика, чтение) в обучении детей письму.

Ключевые слова: дошкольники, младшие школьники, письмо, подготовка руки ребенка к письму, каллиграфические навыки, межпредметные связи, условия, педагог, особенности.

Halyna Vatamanyuk, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of the
Theory and Techniques of Preschool Education Department
Kamyanyets-Podilsk Ivan Ohiyenko National University

**THE DEVELOPING ASPECT OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS IN THE
PROCESS OF PREPARING THE HAND FOR WRITING OF CHILDREN OF
PRESCHOOL AND JUNIOR SCHOOL AGE**

The articles covers the feature of preparation the hand for writing of children of the preschool and junior school age; the entity of the concepts “writing”, “preparation of hand of the child for the writing”, “interdisciplinary connections” is opened. The author considers the writing as a type of speech activities,